

A MŰHELYISKOLA PROGRAM MÓDSZERTANI KÉZIKÖNYVE (AJÁNLÁSOK A MŰHELYISKOLÁBAN ZAJLÓ PEDAGÓGIAI MUNKÁVAL KAPCSOLATBAN)

Készült a GINOP-6.2.4-VEKOP-16-2017-00001 azonosító számú,
„A 21. századi szakképzés és felnőttképzés minőségének,
valamint tartalmának fejlesztése” című projekt keretén belül.

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

TARTALOMJEGYZÉK

A MŰHELYISKOLA PROGRAM MÓDSZERTANI KÉZIKÖNYVE (AJÁNLÁSOK A MŰHELYISKOLÁBAN ZAJLÓ PEDAGÓGIAI MUNKÁVAL KAPCSOLATBAN)	3
A rugalmas tanulási utakra épülő programok módszertani kézikönyve	3
Bevezetés.....	3
A műhelyiskola a szakképzés rendszerében.....	4
A műhelyiskola fejlesztési módszertanának általános modellje	5
Munkaalapú tanulás	6
Elérendő eredmények és projektfeladatok kapcsolata a műhelyiskolában.....	8
A gyakorlati képzést biztosító helyszínek és megtalálásuk	11
Valós munkahelyen történő képzés.....	11
Tanműhelyben történő képzés	11
Tanműhely és valós munkahely	12
A tanulók megtalálása, a toborzás	12
A tanulótoborzás lehetséges segítői	12
A toborzás módszerei.....	13
A szakoktatókra/mesterekre és a mentorokra vonatkozó kritériumrendszer.....	13
Szervezeti keretek.....	14
Részszakma-orientáció	15
Ajánlások a műhelyiskola mérési és értékelési módszertanával kapcsolatban	15
Műhelyiskola bemeneti mérés.....	15
Felmérő beszélgetés	16
A felmérő beszélgetés javasolt, részletes struktúrája.....	16
A tanulók értékelése	19
Heti munkarend.....	20
Étkezési lehetőség	21
Rugalmas tanulási utakra épülő programok módszertani kézikönyve.....	21
Projektvizsga.....	21

A MŰHELYISKOLA PROGRAM MÓDSZERTANI KÉZIKÖNYVE (AJÁNLÁSOK A MŰHELYISKOLÁBAN ZAJLÓ PEDAGÓGIAI MUNKÁVAL KAPCSOLATBAN)

A RUGALMAS TANULÁSI UTAKRA ÉPÜLŐ PROGRAMOK MÓDSZERTANI KÉZIKÖNYVE

A rugalmas tanulási utakra épülő programok módszertani kézikönyve annak a szellemében jött létre, hogy a programokban zajló pedagógiai munka számára közös alapot teremtsen, hiszen az orientációs fejlesztés, a dobantó program, valamint a részzakma megszerzéséhez eljuttató műhelyiskola közös pedagógiai alapokon nyugszik: a tanulók egyéni fejlődését szem előtt tartva, a személyközpontú pedagógia elveire és gyakorlatára építve munkálkodik azon, hogy az adott program céljának megfelelő szintre tudja eljuttatni a részt vevő fiatalokat.

A rugalmas tanulási utakra épülő programok módszertani kézikönyve teljes egészében felhasználható és felhasználandó a műhelyiskola programban zajló pedagógiai munka támogatására. A következő oldalakon olvasható módszertani kiegészítésben a csak a műhelyiskola programra jellemző módszertani ajánlásokat gyűjtöttük össze.

BEVEZETÉS

Mivel a műhelyiskola programok országosan várhatóan rendkívül heterogén szakmai, üzleti és infrastrukturális környezetben fognak megvalósulni, ezért a műhelyiskolák megvalósításával kapcsolatos pedagógiai munkát egy általános jellegű modellel és az arra épülő ajánlásokkal támogatjuk.

A műhelyiskolák tervezését és megvalósítását végző intézményvezetők szabadon dönthetnek, hogy a rendelkezésre álló lehetőségek és a kiválasztott részzakmák

alapján mely elemeket és pontosan hogyan építik be a saját műhelyiskola programjukba a rendelkezésre álló eszközök, lehetőségek, kapcsolatok és humán erőforrás birtokában.

A MŰHELYISKOLA A SZAKKÉPZÉS RENDSZERÉBEN

A műhelyiskola országos elindulását a 2019. évi LXXX. számú törvény a szakképzésről tette lehetővé. A törvény 21. § (2) bekezdése alapján „A szakképző iskola – a fenntartó, a szakképzési centrum részeként működő szakképző iskola esetében a szakképzési centrum engedélyével – műhelyiskola keretében a tanulónak, illetve a képzésben részt vevő személynek a szakképzésbe való bekapcsolódáshoz vagy a munkába álláshoz szükséges ismeretek megszerzésére szolgáló képzési formát indíthat.”

A 12/2020. (II. 7.) kormányrendelet a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról alapján:

53. § (1) A műhelyiskola a tanulónak, illetve a képzésben részt vevő személynek a szakképzésbe való bekapcsolódáshoz vagy a munkába állásához szükséges ismeretek megszerzésére szolgáló képzési forma. A műhelyiskola folyamatos mentori támogatással hozzájárul a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy személyes és társas kompetenciáinak fejlesztéséhez és önálló életkezdéséhez szükséges alapismeretek átadásához.

(2) A tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy a műhelyiskolában tanulmányokat akkor folytathat, ha

a) alapfokú végzettséggel nem rendelkezik és a szakképző iskola dobbantó programját elvégezte vagy

b) alapfokú végzettséggel rendelkezik és a 16. életévét betöltötte.

(3) A műhelyiskolában kizárólag részsakma megszerzésére irányuló felkészítés folyik, amelyet tanműhelyben vagy munkahelyi körülmények között a nappali rendszerben, egy-öt fős csoportokban kell megszervezni úgy, hogy a részsakma megszerzésének időtartama – a tanév, illetve a tanítási év rendjére tekintet nélkül – legalább hat, legfeljebb huszonnégy hónap közé essen.

(4) A tanuló, illetve a képzésben részt vevő kiskorú személy műhelyiskolában való részvétele az Szkt. 71. § (2) bekezdésében meghatározott esetben nem utasítható el.

A műhelyiskolába tehát – a dobbantó programhoz hasonlóan – a tanév bármelyik szakaszában be lehet kapcsolódni. A tanulók heti óraszámja 30 óra, a javasolt csoportlétszámuk 1-5 fő, ami a képzés helyszínétől, jellegétől, a képző személyétől függően alakulhat. A program céljainak megfelelő szakmai tartalom és pedagógiai módszerek biztosítása mellett a képzés rugalmasan szervezhető, nincs munkarendi kötöttség. A tanulók tanulói (25 éves életkor alatt), illetve felnőttképzési jogviszony (25 éves életkor felett) keretében vehetnek részt a programban. A műhelyiskolába az orientációs fejlesztésből vagy a dobbantóból közvetlenül érkezők a tanulók, de olyanok is jelentkezhetnek ide, akik egy ideje már nem vesznek részt az oktatásban vagy akár egy megkezdett szakképzésből is átléphetnek ide.

A dobbantóból a műhelyiskolába történő átlépés – a programba belépéshez hasonlóan – nem kötődik a tanév rendjéhez. Azok az általános iskolai végzettségűekkel nem rendelkező, de valamilyen szakmában már munkatapasztalatot szerzett tanulók, akik elsősorban azért iratkoznak be, mert megszerzett gyakorlati tudásukat szakmai bizonyítvánnyal szeretnék alátámasztani, valószínűleg rövid időszakon belül – akár két-három hónap után – tovább tudnak lépni a műhelyiskolába.

A MŰHELYISKOLA FEJLESZTÉSI MÓDSZERTANÁNAK ÁLTALÁNOS MODELLE

A műhelyiskola programban zajló fejlesztés fő célja a tanuló részzakmához segítése, melyben a tanuló a szakoktatóra/mesterre és a mentorra támaszkodhat.

A szakoktató/mester elsődleges feladata a szakmai oktatás megvalósítása, mely gyakorlati képzésre épül, a „learning by doing” (csinálva tanulni) elv alapján, a mester-inas kapcsolatra hasonlító formában.

Az szakmai képzés alapvetése, hogy a részzakma követelményeihez tartozó szakmai feladatok kivitelezése közben, eseti formában kerülnek feldolgozásra a konkrét gyakorlati feladathoz kapcsolódó elméleti tudásterületek, mely által a tanulóknál az elméleti bevésség erősebb lesz, hiszen az elméleti tartalmakat saját élményű, megélt, gyakorlati kontextusban szerzik meg.

A gyakorlati képzés, azaz munka során tapasztalt alapkészség és transzverzális készség területeken tapasztalható egyéni lemaradásokat a szakoktató/mester feljegyzi és erről konzultál a mentorral.

A gyakorlati képzés pontos tematikáját, a gyakorlati feladatokra épített elméleti tudásanyag átadását ennél pontosabban nem javasoljuk szabályozni, ebben a szakoktató/mester szakmai tapasztalataira, saját logikájára szükséges építeni.

A mentor a kapocs a tanuló és az iskola között, hiszen ideális esetben a gyakorlati képzés piaci vállalkozásoknál valósul meg, távol az iskolától. A műhelyiskolában dolgozó mentorok köre megegyezik a dobbantó program mentori körével, feladatuk a tanulók mentorálása, támogatása, a gyakorlati képzés során felmerülő alapkészség és transzverzális készség egyéni, illetve csoportos fejlesztése.

A mentor további feladata a szakoktató/mester és a tanuló kapcsolatának folyamatos monitorozása, az esetleges konfliktushelyzetek megoldásának hatékony támogatása, illetve konzultációs lehetőség biztosítása a szakoktató/mester számára pedagógiai kérdésekben. A szakoktató/mester számára a képzőhely iskolapszichológusának is támogatást szükséges biztosítani.

MUNKAALAPÚ TANULÁS

A műhelyiskolai oktatás-képzés számos szempontból illeszkedik a munkaalapú tanulás koncepciójába.

A munkaalapú tanulás (work-based learning) jelentősége a fiatalok foglalkoztatásának megkönnyítése és a gazdasági versenyképesség javítása szempontjából egyre elterjedtebb, bár nem tekinthető egy egységes, kiforrott elméleti rendszernek. A munkaalapú tanulás a tudás és készségek elsajátítását nem csak egy konkrét munkahelyen történő képzés formájában érti. Ide tartozik mind a duális képzés, mind a szakképző intézmény által nyújtott képzés, továbbá magába foglalja a felsőoktatás területén megvalósuló munkaalapú tanulási formákat és az iskolai tanműhelyben folyó képzést is.

A CEDEFOP meghatározása szerint: „A munkaalapú tanulás ismeretek és készségek szakmai környezetben végzett munka és annak kiértékelése révén történő megszerzése, ami történhet valódi munkahelyen és egy oktatási intézményben is.” Ez a meghatározás kiemeli a munkaalapú tanulás két legfontosabb sajátosságát:

1. Az ismeretek és készségek átadására valódi munkafolyamatokba illeszkedő gyakorlati tevékenység során kerül sor, nem pedig elméleti magyarázatok révén.
2. A tanulásra az osztálytermen kívül, egy valódi munkahelyen vagy pedig szimulált munkakörnyezetben (mint például egy tanműhelyben) kerül sor.

A munkaalapú tanulás minden érintett fél számára előnyökkel jár. Előnyös mind a képzésben részt vevő, mind a munkáltató és a képző intézmény számára, ahol a képzés folyik, továbbá előnyös a gazdaság és a társadalom egésze számára is. A munkaalapú tanulás ún. „nyerő-nyerő” helyzetet teremthet azáltal, hogy a képzésben részt vevő és a képzést folytató munkáltató igényeit is figyelembe veszi. A valós munkahelyi környezetben megszerzett tapasztalatok jelentősen javítják az egyén foglalkoztathatóságát, a képességét arra, hogy munkába tudjon állni, illetve meg tudja őrizni a munkahelyét, a munkáltató pedig az igényeinek is megfelelően képzett szakembert kap. A képzésben résztvevő elhelyezkedési esélyeit az javítja, hogy valós munkakörülmények között szerezhessen tapasztalatokat, megtanulja a szervezetnél alkalmazott eszközök, technológiák használatát, megismerkedik a vele szemben támasztott követelményekkel, a szervezeti kultúrával, a szakzsargonnal, lényegében az adott cég munkahelyi környezetébe szocializálódik. A munkaalapú képzés kínál megoldást arra a feloldhatatlannak tűnő csapdára, amellyel a fiatalok szembetalálják magukat, hiszen munkatapasztalat nélkül nem vagy csak nehezen kapnak munkát, munka nélkül viszont nem szereznek megfelelő tapasztalatot. A munkaalapú tanulás nemcsak a fiataloknak, hanem az idősebbeknek is jó megoldást kínál a munkanélküliség vagy inaktivitás időszakában, amikor a munkával kapcsolatos készségeik frissítésére, bővítésére van szükség.

A műhelyiskolai koncepció leginkább a harmadik típusba sorolt munkaalapú modellbe illeszkedik.

A munkaalapú képzés eredményessége az alábbi feltételek teljesülése mellett javul:

- a képzésben résztvevő tisztában van az elvárt tanulási eredményekkel, és azok elérésének vizsgálatát egyénileg, önértékelés formájában is képes elvégezni a képzés folyamatában,
- az értékelésben közreműködők szerepe, az alkalmazott eszközök előre meghatározottak, és minden szereplő tisztában van a feladatával,
- a képzésben résztvevő értékelését az önértékelés felhasználásával a képzőhely és a képző intézmény szakemberei (jelen esetben a mentor és a mester) közösen végzik; az eredmények megbeszélése fontos része a képzési folyamatnak,
- az értékelés alapjául szolgáló profil (értékelési szempontsor) a képzési tervvel összhangban egyénre szabott, és a munkaalapú képzés megkezdése előtt előre megállapodnak róla,

- a munkaalapú tanulás időszakának befejezése után nemcsak a résztvevő értékelését végzik el, hanem a munkaalapú képzés egész folyamatát is értékelik, minősítik; ezzel lehetővé válik az eredmények azonosítása és a fejlesztési feladatok meghatározása.

A szakmatanulás során ideális a helyzet akkor, amikor a tanulók tisztában vannak saját képzési/fejlődési igényeikkel, és törekszenek is arra, hogy ezek az igények érvényre jussanak. Sajnos azonban sok esetben magát az igényt is elő kell hívni, és meg kell mutatni, hogyan lehetséges annak a fejlesztése.

A szakmai képzés folyamatában – a későbbi pálya során szükséges tanulási folyamatok sikeressége érdekében is – hangsúlyos cél, hogy a tanuló

- megértse a tanulási folyamatot és annak céljait,
- átlássa azt, hogy hogyan, milyen módon tudja a szükséges ismereteket megszerezni,
- össze tudja kapcsolni az előzetes, korábban szerzett tudását az új ismeretekkel,
- értékelni tudja saját teljesítményét erősségei és gyengeségei, illetve a már elért és még el nem ért célok mentén.

A képzésnek nem csupán a szakmai vizsgához szükséges ismeretek és készségek, képességek elsajátíttatása a feladata, hanem olyan tanulásszervezési módok, olyan módszerek kínálása is, melyek során a tanulók arra is felkészülnek, hogy az értékelést már nem csak a pedagógustól, az oktatótól kapott minősítés jelenti. A tanulók jövőbeni beválásának lényeges eleme, hogy tudatos tanulókká váljanak, akik értik a tanulásuk célját, egyben átlátják annak folyamatát, szakaszait.

ELÉRENDŐ EREDMÉNYEK ÉS PROJEKTFELADATOK KAPCSOLATA A MŰHELYISKOLÁBAN

A műhelyiskola program alapvető fejlesztési célja a részzakma tanulása (gyakorlati formában, a szüksége elméleti tudásanyagot a gyakorlati képzésbe integráltan átadva), a sikeres projektvizsgára való szakmai felkészítés, mely kizárólag a szakoktató/mester feladata.

Ezzel szemben a műhelyiskola programban dolgozó mentorok fejlesztési feladata kettős:

- Egyrészt a szakoktatóval/mesterrel folyamatos kapcsolatban szükséges lennie, teljeskörűen támogatnia a tanulót a szakmai képzésben való részvétel során. Ennek a támogatási funkciónak fontos része, hogy a tanuló szakmai képzés során felszínre került esetleges funkcionális készségbéli bizonytalanságait (a mester által jelzettek szerint) egyedileg vagy csoportosan kezelje. Ebben az esetben a mentor a dobbantó programhoz kifejlesztett projektfeladatokat (vagy azoknak egy részét) tudja segítségül hívni a fejlesztés projektalapú megvalósításához (pótlólagos funkcionális készségfejlesztési cél).
- A műhelyiskola programban a szakmai képzésen és az ahhoz esetlegesen kapcsolódó funkcionális készségek területén megvalósuló támogatás mellett a mentorok kiemelt feladata, hogy a tanulót:
 - felkészítsék a projektvizsga nem szakmai tudásterületeket érintő részeire (megjelenés, kommunikáció, stresszkezelés stb.),
 - felkészítsék a sikeres részzakmaszerzés utáni időszak kihívásaira (álláskeresés, munkaszerződés kötése, munkába állás stb.),
 - felkészítsék a munkavállalói létre, az önálló jövedelemmel való gazdálkodásra.

Nincs tökéletes tanuló, ahogy nincs tökéletes munkavállaló sem, de a műhelyiskola program feladata a szakmai képzésen túl, hogy azt a mindenképpen szükséges tudás- és kompetenciacsomagot biztosítsa a tanulóknak, mely felkészíti őket a műhelyiskola program utáni időszakra.

A következőkben azt a kilenc elérendő eredményt mutatjuk be, melyek a tanulók szakmatanuláson kívüli egyéni és csoportos fejlesztésének az alapjai. Azon tanulóknak, akik ezeket az eredményeket teljesítik, jelentősen növekszenek az esélyei a munkaerőpiacon való sikeres megjelentésre, a további karrier- és egzisztenciaépítésre.

Az egyes eredményekhez kézzelfogható példákat is megfogalmaztunk a közérthetőség és az egységes értelmezés kedvéért.

EREDMÉNY	PÉLDA
Legyen tisztában a legalapvetőbb környezetvédelmi óvintézkedésekkel.	Ne öntse a fáradt olajat, a megmaradt festéket a lefolyóba.
Képes legyen (leendő) jövedelmével gazdálkodni, tudja, melyek az állandó és a változó költségek.	Tudjon különbséget tenni a rezszi és élelmiszer-költségek és a szórakozásra, ajándékozásra szánt költségek között.
Képes legyen megmondani, mi a teendő késés, betegség, baleset, tűzriadó stb. esetén.	Tudja, hogy kinek, milyen sorrendben, milyen csatornán szükséges kommunikálnia ezekről.
Képes legyen saját személyes adataival egy nyomtatvány kitöltésére.	Képes legyen egy munkahelyi belépési adatlap kitöltésére.
Képes legyen egy munkaszerződés, munkaköri leírás alapszintű értelmezésére.	Képes legyen azonosítani, hogy mit kell csinálnia, milyen munkarendben, kinek a felügyelete alatt és ezért mennyi fizetést kap, milyen formában.
Ismerje a százalékszámítás alapjait.	Képes legyen meghatározni, hogy húszszázalékos kedvezmény mekkora árcsökkenést jelent, és azt, hogy mennyivel kap több pénzt, ha a hétvégén ötven százalékkal több bért ígérnek.
Értelmezni tudja, mit jelent a bruttó és a nettó jövedelem közötti különbség.	Képes legyen egy bruttó fizetést tartalmazó álláshirdetés alapján megbecsülni, hogy az mekkora nettó jövedelmet kínál.
Tisztában legyen néhány kiemelt esemény fontosságával, képes legyen ezekre felkészülni.	Vizsga, állásinterjú, bírósági tárgyalás stb. jelentősége, az azon való megjelenés alapvető szabályai, a készülés jelentősége.
Legyen tisztában egy vállalkozás működésének alapjaival.	Képes legyen azonosítani a tulajdonos, a vezető, a dolgozók, az ügyfelek szerepét, értse a vállalkozás alapvető mozzatát.

Bár az elérendő eredmények listája széleskörű szakmai konszenzus eredménye, természetesen a rugalmas tanulási utakra épülő programok felfutásával, a programokban szerzett tapasztalatok alapján ez a lista tovább finomítható, szűkíthető, bővíthető.

A műhelyiskolában is – csakúgy, mint a többi rugalmas tanulási utakra épülő programban – a tanulók fejlesztése projektfeladatokon keresztül valósul meg, ezért a műhelyiskolai projektfeladatokat (abban az esetben, ha nem szakmatanulás vagy funkcionális készségfejlesztés valósul meg) a fenti eredményekre szükséges építeni.

A GYAKORLATI KÉPZÉST BIZTOSÍTÓ HELYSZÍNEK ÉS MEGTALÁLÁSUK

A gyakorlati képzést biztosító helyszín lehet valós munkahely, iskolai tanműhely, valamint az iskolai tanműhely és a valós munkahely kombinációja.

VALÓS MUNKAHELYEN TÖRTÉNŐ KÉPZÉS

A műhelyiskolai képzés esetén ideális, ha a képzés nem laboratóriumi (tanműhelyi) körülmények között zajlik, hanem valós munkahelyen kerül rá sor. Az oktatási intézmények és a munkaadók közötti együttműködés számos előnnyel járhat a munkaadók, a mesterek számára is. Amennyiben a vállalatok és vállalkozások lehetőséget biztosítanak arra, hogy a műhelyiskola tanulói náluk sajátítsák el a részsakképesítést, akkor a munkáltatók közvetlenül szerezhetnek információt arról, hogy mit és hogyan tanulnak a tanulók. Amikor a munkahelyek, a mesterek fogadják a fiatalokat, alkalmuk van arra, hogy megismerjék hozzáállásukat, benyomást szerezzenek képességeikről és készségeikről. Kiválaszthatják későbbi potenciális munkavállalóikat, és ezzel a munkaerő-toborzással, a kiválasztással kapcsolatos költségeik megtakaríthatók. Ha a diákok az adott munkahelyen töltik gyakorlati idejüket, a betanítási költségek is jelentősen csökkennek.

TANMŰHELYBEN TÖRTÉNŐ KÉPZÉS

Az intézmény (centrum) tanműhelyében megvalósuló képzés esetén a belső erőforrásokkal gazdálkodás lehetőségeit és feltételeit szükséges átgondolni. Így azt, hogy

- milyen részsakma indítására ad(nak) lehetőséget a rendelkezésre álló tanműhely(ek),

- az intézményben folyó szakmai képzések mellett van-e szabad tanműhelykapacitás a képzés elindításához,
- biztosítható-e megfelelő mester a műhelyiskola működtetéséhez,
- rendelkezésre állnak-e a szükséges anyagok és eszközök a műhelyiskola működtetéséhez.

TANMŰHELY ÉS VALÓS MUNKAHELY

Ebben a változatban a mesterrel a tanműhelyben és valós munkahelyen is vannak a tanulók. Érdemes a munkahellyel egy együttműködési megállapodást kötni, amiben rögzítik az iskola által vállalt kötelezettségeket, például hogy a tanulók a mesterük felügyelete mellett végzik gyakorlatukat a munkaadó által biztosított valós munkahelyen.

A TANULÓK MEGTALÁLÁSA, A TOBORZÁS

A műhelyiskola elindításához nemcsak a képzés feltételeinek megteremtésére szükséges gondolni, hiszen ugyanilyen súllyal esik latba, hogy vannak-e olyan személyek, akik élni is szeretnék a képzési lehetőséggel. Elsődlegesen természetesen az adott intézmény vagy a vele együttműködő intézmények dobbantó és orientációs csoportjaiba járó fiatalok jöhetnek számításba. Ugyanakkor mellettük más lehetőségeket is lehet találni, amelyekre szintén támaszkodhatunk a diáktoborzó munkánk során.

A TANULÓTOBORZÁS LEHETSÉGES SEGÍTŐI

- Oktatási Intézmények – az intézmény oktatási környezetében működő általános és középiskolák, amelyeket rendszeresen és egy-egy új program elindítása előtt is érdemes megkeresni, tájékoztatni.
- Szülők – az iskola közvetlen társadalmi környezetében megtalálható szülői szervezetek (nagycsaládosok, szülők érdekvédelmi képviselője) felkutatása, tájékoztatása.

- Munkaügyi központok, kirendeltségek – az ügyfelek tájékoztatásához szükséges a program pontos megismertetése velük, a jelentkezés és a kapcsolatfelvétel módjának konkrét ismerete. Ezt segítheti tájékoztató, toborzó anyag átadása számukra.
- Szociális intézmények, szervezetek – az intézmény környezetében lévő szervezetek számára a tájékoztatás mellett fontos a folyamatos együttműködés megteremtése is.
- Hivatásos gyermekvédelmi gyámok tájékoztatása az egyéni tanulási utakat támogató programokról.
- Hatóságok – az önkormányzatok, a pártfogói hivatalok stb. tájékoztatást tudnak nyújtani a célcsoport számára, illetve felkutatásukban is segítségünkre lehetnek.
- Speciális szereplők – olyan személyek közvetlen megkeresése, tájékoztatása és együttműködésük megnyerése, akik a célcsoporttal feltehetőleg kapcsolatba állhatnak (polgárőrök, körzeti rendőrök, cigányvajda, roma kisebbségi önkormányzat stb.).

A TOBORZÁS MÓDSZEREI

A toborzást végzőknek erre a feladatra fel kell készülni. A felkészülés alapja nyilvánvalóan a program alapos ismerete és az elkötelezett, motivált hozzáállás. A célcsoporttal való közvetlen találkozások esetében nélkülözhetetlen az empátia, a tolerancia és a hitelesség. Az alkalmazott módszerek lehetnek közvetlen módszerek: tájékoztatók, előadások, direkt marketing keretében a felkutatott fiatal megkeresése. Közvetett módszerek lehetnek: online terekben figyelemfelkeltő infografikák, rövid videók a korosztály kedvelt zenéjével.

A toborzás leghitelesebb eszköze, ha maguk a tanulók hozzák a barátaikat, illetve a szülők, családtagok ajánlják ismerőseiknek a programot.

A SZAKOKTATÓKRA/MESTEREKRE ÉS A MENTOROKRA VONATKOZÓ KRITÉRIUMRENDSZER

A szakoktatók/mesterek kritériumrendszere árnylat kérdés, hiszen a műhelyiskola program kiemelt célja, hogy gyakorlatias formájú, életszerű fejlesztés valósuljon meg. A tanulóknak muszáj alkalmazkodniuk a szakoktatóhoz/mesterhez, ahogy később a

munkahelyen is lesz egy közvetlen felettese, akihez alkalmazkodnia kell. A szakoktatók esetében elsősorban a szakmai tudás és hitelesség, illetve a képzési kompetenciák meglétét szükséges vizsgálni. Mivel a műhelyiskola programok országosan rendkívül heterogén szakmai, pedagógiai és üzleti környezetben valósulnak meg, kiválasztási kritériumot, központilag nem javasolunk megfogalmazni, ajánlasként csupán annyit, hogy a mester személyét a műhelyiskola programban dolgozó mentoroknak el kell fogadniuk.

Fontos kiemelni, hogy a műhelyiskolákban tevékenykedő mester szereplő nem tévesztendő össze a szakképzési törvényben és végrehajtási rendeletében rögzített mester végzettséggel, így a jogszabályi személyi és képzési feltételrendszer sem vonatkozik rájuk.

SZERVEZETI KERETEK

A műhelyiskola megvalósításához szükséges szervezeti keretek és humánerőforrás megtervezésének első lépése az ideális méretű csoportlétszám meghatározása.

Az 1-5 fős csoport a műhelyiskola program atomi alapja, minden csoporthoz 1 fő szakoktató/mester és egy fő mentor szükséges, hogy tartozzon. Törekedni szükséges arra, a műhelyiskola programba az iskola saját dobbantó programjából érkező tanuló lehetőség szerint olyan mentor által mentorált csoportba kerüljön, ahol a mentorral már személyes kapcsolatrendszer alakult ki.

Az egyszerre induló műhelyiskola csoportok számát elsősorban a jelentkezők száma befolyásolja, másodsorban a valódi választási lehetőség biztosítására elegendő részszakma választék megteremtése.

Ezek alapján ideális esetben, megfelelő mennyiségű tanuló jelentkezése esetén egyszerre minimum négy darab műhelyiskolai csoport indul.

RÉSZSZAKMA-ORIENTÁCIÓ

A választási lehetőség megteremtése szakmai és pedagógiai okokból jelentős hatással lehet a műhelyiskola-program sikerére, így ajánlott a műhelyiskola-program indulása előtt az érdeklődő tanulók számára egy részszakma-orientációs programot megvalósítani, ahol a leendő tanulók megismerkedhetnek az adott részszakma oktatásának jellegével, körülményeivel, az elvárásokkal és azzal, hogy milyen munkaköröket tölthetnek be a részszakma megszerzése után.

A részszakma-orientációs program lokális kialakítása (terjedelme, formája) nagyban függ attól, hogy a tanulók milyen arányban érkeznek az intézmény saját dobbantó programjából (hiszen ott ideális esetben ott már megvalósult célzott részszakma-orientáció), és mennyien érkeznek a képzőhely más szakmai képzéséből való lemorzsolódásból.

A részszakma-orientációs program tervezésénél figyelembe szükséges venni, hogy a műhelyiskolai csoport maximum 5 fős csoporttal indítható.

AJÁNLÁSOK A MŰHELYISKOLA MÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI MÓDSZERTANÁVAL KAPCSOLATBAN

MŰHELYISKOLA BEMENETI MÉRÉS

A dobbantó kimeneti mérése megegyezik a műhelyiskola bemeneti mérésével, az erre kialakított mérőeszközben található készség- és képességkomponensekben definiált minimális pontszám alapján.

Szakmai bemeneti mérés megvalósítását nem javasoljuk, csupán a részszakmához köthető, alapkészség mérést.

A műhelyiskolában legkevesebb 6 hónapot szükséges a tanulóknak eltölteniük, a képzés maximum 24 hónapig tarthat.

Ha a tanuló nem a dobbantó program elvégzése után kerül a műhelyiskolába, akkor is szükséges a mérőeszköz segítségével az alapvető kompetenciának felmérése.

FELMÉRŐ BESZÉLGETÉS

A felmérő beszélgetés a bemeneti mérés után valósul meg, így a bejutást nem befolyásolja, a további fejlesztés megalapozásához van rá szükség, a szakoktató (mester), a mentor és a tanuló minimum 30 perces bemutatkozó, felmérő beszélgetésen vesz részt, melyet a mentor szervez meg, és ő is vezet.

A beszélgetés célja a bizalomépítés mind a tanuló, mind a mester irányába, azoknak az elvárásoknak, folyamatoknak a rögzítése, amelyek alapján a szakmai munka a műhelyiskolában megvalósul. A tanuló is felteheti kérdéseit, jelezheti azokat a kéréseket, amelyek számára könnyebbé teszi az együttműködést.

Abban az esetben, ha a tanuló nem a képzőhely dobbantó programjának elvégzése után kerül a műhelyiskola programba, a beszélgetés egyik fontos célja a tanuló motivációjának és aktuális transzverzális készségeinek az első körös feltérképezése, amelyeknek fejlesztése a mentor feladata lesz a műhelyiskolai program során.

Ha a tanuló az intézmény dobbantó programjából kerül a műhelyiskolába, akkor javasoltan ugyanaz a mentor kell, hogy foglalkozzon vele a műhelyiskolában, akivel a dobbantó programban dolgozott.

A mentorok számára a felmérő beszélgetés megvalósításának gyakorlati aspektusairól célzott tematikus blokkot szükséges kialakítani a pedagógusképzési programban.

Az erre szolgáló javaslat az Alapkészség-fejlesztési és mérésmódszertani programterv 5.3-as pontjában került megfogalmazásra.

A FELMÉRŐ BESZÉLGETÉS JAVASOLT, RÉSZLETES STRUKTÚRÁJA

ELŐKÉSZÍTÉS

A mentor előre egyeztetett időpontban és arra alkalmas (nyugodt, csendes, barátságos) környezetbe invitálja a tanulót. A bemeneti mérési eredményeket előzetesen áttekinti, megosztja a szakoktatóval/mentorral és két példányban kinyomtatja.

BEMUTATKOZÁS

A beszélgetést a mentort vezeti, először ő maga mutatkozik be, utána átadja a szót a szakoktatónak/mesternek, aki szintén bemutatkozik, majd a tanulót kéri meg, hogy néhány mondatban mutakozzon be. A mentor és a szakoktató/mester bemutatkozásába ajánlott a szakmai profilon túl a tanuló számára könnyen

dekódolható, magánéleti, vagy személyiségre utaló információt is csempészni, mely segít a hangulat oldódásában, közelebb hozza egymáshoz a szereplőket.

A bemutatkozás egyben „jégtörőként” is funkcionál ahhoz, hogy az első kommunikáció érdemben megvalósuljon és kiemelt fontosságú, hogy a résztvevők alacsony stressz szinttel vegyenek részt rajta. A bemutatkozási blokk jégtörőként való alkalmazására jó példa, ha a mentor hoz egy zacskó különböző színű cukorkát vagy csokoládét, és körben minden résztvevő vesz egyet, de úgy, hogy ne láthassa, hogy milyen színűt. A mentor előzetesen elmondja, hogy a cukorka/csokoládé színétől függ, hogy milyen információt szeretne róla megtudni (például: kedvenc film/tv műsor, kedvenc étel, sportol-e valamit stb.).

KERETEK, ELVÁRÁSOK MEGBESZÉLÉSE

A blokk célja, hogy előszóban, törekedve arra, hogy a tanuló számára minél könnyebben dekódolható nyelvezet felhasználásával megbeszéljék, hogy a műhelyiskola programban milyen elvárások, milyen keretek között valósul meg a fejlesztés.

Javasolt külön kiemelni azokat a kritikus hibákat, melyeket nem szabad elkövetnie a tanulónak, és azt, hogy milyen kihágásokért, milyen szankciókra számíthat (például, ha elkésik).

A blokkban röviden az műhelyiskolában elvárt öltözékről, megjelenésről is szükséges szót ejteni, illetve néhány magatartási elvárást is ajánlott szóba hozni.

A TANULÓ MOTIVÁCIÓJÁNAK FELTÉRKÉPEZÉSE

Ebben a blokkban szükséges feltárni, hogy a tanuló milyen céllal, milyen hatások eredményeképpen jelentkezett a műhelyiskola programba, milyen családi támogatottsággal rendelkezik, mennyire „sürgős” számára az, hogy részszerkezett megszerezzen, mennyire van kitéve olyan nyomásnak, hogy keresőképeség váljon, van-e gyermeke, felesége.

A TANULÓ SZAKMAI ELŐZMÉNYEINEK, MUNKATAPASZTALATÁNAK RÖGZÍTÉSE

A blokk célja, hogy összegyűjtésre kerüljenek az a tanuló korábbi szakképzésben szerzett tapasztalatai és munkatapasztalatai, azonosításra kerüljenek azok a szakmai területek (ha vannak ilyenek), melyek már biztos alapot jelenthetnek a gyakorlati képzésre és azonosításra kerülhetnek azok a területek (vagy az összes) amelyek

fejlesztésére erőteljesen szükség van ahhoz, hogy részsakmát tudjon szerezni a tanuló.

A szakmai előzmények során a tanuló családjában vagy szűk kapcsolatrendszerében előforduló szakmák feltérképezése is javasolt.

A TANULÓ KÉRDÉSEINEK KÖZÖS FELDOLGOZÁSA

Bár a beszélgetést alapvetően nyitott formában szükséges megvalósítani, ami párbeszédre épül, és a tanuló beszélgetés közben is felteheti kérdéseit, ez a blokk dedikáltan a tanuló bármilyen, műhelyiskolai programhoz köthető kérdéseinek feldolgozására javasolt felhasználni. A mentornak, ha a tanuló nem kérdez, finoman szükséges próbát tennie, és néhány részterületre vonatkozó kérdésre javasolt rávezetnie a tanulót indokolt ideig.

A KAPCSOLATTARTÁSRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK MEGOSZTÁSA

A beszélgetés végén a kapcsolattartás eszközeiről és módszereiről szükséges egyeztetni a résztvevőknek, illetve a kapcsolattartáshoz szükséges adatok kölcsönös megosztása is ebben a blokkban valósul meg (telefonszám, e-mail cím, szoba/irodaszám stb.).

A mentor és a tanuló között javasoltan kétféle kapcsolattartási metódus valósítható meg, az egyik ad-hoc, a műhelyiskolában zajló munka során felszínre került és gyors beavatkozást igénylő ügyek kezelésére, a másik az ütemezett, ahol dedikált időszávban és helyszínen dolgozhat együtt a mentor és a tanuló, fejlesztheti alap- és transzverzális készségeit. Az ütemezett időszávban megvalósuló fejlesztés teljes menetrendjét nem szükséges a felmérő beszélgetés során rögzíteni, de a felmérő beszélgetést követő első alkalom időpontját és helyszínét igen.

EGYSZERŰSÍTETT EGYÉNI FEJLŐDÉSI TERV VÁZLATÁNAK RÖGZÍTÉSE

A mentor a beszélgetés után a szakoktatóval/mesterrel ketten végigbeszéli az adott tanulóra vonatkozó kritikus pontokat, az első beszélgetés alapján feltárt esetlegesen hiányosságokat, azokat a témákat, területeket, mely kereteket ad a mentornak a tanulóval való együttműködéshez.

A szakoktató/mester és a mentor közötti beszélgetés alapján alakul ki az a vázlat, ami alapján a mentor egy, a dobbantó programban használthoz hasonló, de annál lényegesen egyszerűbb Egyéni Fejlődési Tervet állít össze, mely alapján a mentor és a tanuló dolgozni fognak.

A TANULÓK ÉRTÉKELÉSE

A tanulók értékelése elsősorban és hivatalosan szöveges értékelés formájában valósul meg. A célcsoportban megvalósult, rugalmas tanulási utakra épülő programok tapasztalatai alapján nem hivatalosan (hivatalos felületen nem naplózott formában), érdemjegy osztása is indokolt lehet, de csak pozitív megerősítés céljából.

A tanulók fejlődésének nyomon követése az alábbi területeken valósul meg:

- A mentorral ajánlottan heti szinten megvalósuló dedikált időszavokban
- A mentornak és a szakoktató/mesternek, ha a tanulóval kapcsolatban nincs azonnali beavatkozást igénylő probléma, javasoltan minimum 2 hetente személyesen vagy telefonon egyeztetniük szükséges melynek tapasztalatait a mentor osztja meg a tanulóval
- A műhelyiskola induláshoz képest 3 hónappal értékelésnek szükséges megvalósulnia a mentor, a szakoktató/mester és a tanuló személyes részvételével, minimum 30 perces terjedelemben a félévközi értékelés szóban történik, előtte a mentornak és szakoktatónak/mesternek egyeztetnie szükséges. Az értékelés fő célja, hogy közösen megállapításra kerüljön, hogy a tanulónak milyen esélye van arra, hogy sikeres vizsgát tegyen
 - Ha az értékelés eredménye az, hogy a tanulónak csak később javasolt a vizsgára való jelentkezése, akkor mind a mentor, mind a szakoktató/mesterhez ehhez optimalizálja az egyéni előrehaladását a tanulónak
 - Ha a résztvevők úgy látják, hogy jó esélye van a sikeres vizsgára a tanulónak, akkor az értékelés utáni három hónapnak már a célzott vizsgafelkészítésre szükséges épülnie

- A tanuló számára a projektvizsga tervezett dátuma előtt 1 hónappal próba-projektvizsga megvalósítása javasolt, amely ugyanolyan szabályrendszer szerint valósul meg, mint ahogy az éles projektvizsga (csak ebben az esetben nem független szakértők, hanem a szakoktató/mester és a mentor vesz rajta részt) Ha a próba-projekt vizsga olyan lemaradásokat, hiányosságokat azonosít, melyek 1 hónapos időtávon nem fejleszthetőek a megfelelő szintre, a projektvizsga időpontját szükséges elhalasztani

HETI MUNKAREND

A heti munkarend kialakítása, tervezése a műhelyiskola tervezését és kivitelezését végző intézményvezetők feladata, melyet központilag nem javasolt szabályozni. A műhelyiskola éves programja a tanév rendjéhez, a napi szintű programja elsősorban a gyakorlati képzés helyszínéül szolgáló piaci vállalkozás vagy a tanműhely napirendjéhez igazodik.

A szakmai képzés/munka, az alapvető és transzverzális készségek fejlesztése ideális esetben párhuzamosan valósul meg, de erre a lokálisan rendelkezésre álló szervezeti, infrastrukturális viszonyok nem mindig adnak lehetőséget, például, ha a tanulók külső helyszínen, „éles” körülmények között dolgoznak.

Konkrét ajánlásaink a heti munkarend kialakítására vonatkozóan:

- Az alapvető- és transzverzális készségek fejlesztésére dedikált időszakra van szükség, melyet a heti munkarend tervezése során figyelembe szükséges venni.
- Ajánlott a heti munkarendet úgy kialakítani (ha ez megoldható), hogy dedikált napot határozzunk meg, ahol a tanulóknak lehetőségük van a többi négy nap során szerzett tapasztalataikat, jó és rossz élményeiket mentorukkal megosztani, a mentornak pedig lehetősége van a felszínre került elakadások, nehézségek célzott fejlesztésére egyénileg, de csoportos formában.
- Ez a hétközi, dedikáltan a tanulók fejlesztésére szolgáló nap lehet alkalmas arra, hogy szabadidős tevékenységek, üzemlátogatások, ünnepségek valósulhassanak meg
- A hétközi, nem gyakorlati képzésről (munkáról) szóló napok programját a mentorok tervezik meg, az egyes napok programját a mentorok szervezik és valósítják meg

- Ez a hétközi, munkától távol töltött nap ideális esetben minden héten ugyanazon a napon valósul meg, de azt, hogy mely napra esik, annak tervezésénél figyelembe szükséges venni a mentorok elfoglaltságait, a többi műhelyiskolai csoport heti munkarendjét, az arra alkalmas termek foglaltságát

ÉTKEZÉSI LEHETŐSÉG

A pilot programok tapasztalatai alapján elmondható: kiemelt fontosságú, hogy a tanulóknak lehetőségük legyen arra, hogy megfelelő idő biztosításával, megfelelő módon étkezzenek.

A megfelelő táplálkozás pozitív hatással van a szellemi és a fizikai állapotukra, a teljesítményükre, ezért – azon tanulókra gondolva, akik nem otthonról hoznak ételt maguknak – kiemelt figyelemmel kell követni azt, hogy elérhető-e a képzés helyszíne környékén erre megfelelő vendéglátóipari egység, a teljes értékű táplálkozás megvalósításának érdekében.

RUGALMAS TANULÁSI UTAKRA ÉPÜLŐ PROGRAMOK MÓDSZERTANI KÉZIKÖNYVE

A GINOP-6.2.4-VEKOP-16-2017-00001 projekt keretében készült *Alapkészségfejlesztési és mérés módszertani programtervben* található *Rugalmas tanulási utakra épülő programok módszertani kézikönyve* annak a szellemében jött létre, hogy a programokban zajló pedagógiai munka számára közös alapot teremtsen, hiszen az orientációs fejlesztés, a dobbantó program, valamint a részszakma megszerzéséhez eljuttató műhelyiskola közös pedagógiai, módszertani alapokon nyugszik: a tanulók egyéni, személyenkénti fejlődését szem előtt tartva, a személyközpontú pedagógia elveire és gyakorlatára építve munkálkodik azon, hogy az adott program céljának megfelelő szintre tudja eljuttatni a résztvevő tanulókat.

PROJEKTVIZSGA

A részszakma megszerzéséhez szükséges vizsga a 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet 262. §-a (a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról) szabályozza. A vizsga dedikált vizsgaközpontban, független szakemberek bevonásával valósul meg.

A tanuló vizsgára bocsátásáról a mentorral egyeztetve a szakoktató mester dönt, a korábban leírt, javasolt folyamat alapján.

Ahhoz, hogy a szakoktató/mester megalapozottan tudja meghozni a tanuló vizsgára bocsátásával kapcsolatos döntését, nem pusztán a részzakmánként meghatározott kimeneti feltételeket és az arra épülő vizsga-projektfeladatot szükséges részleteibe menően megismernie, hanem saját élményű tapasztalatot szükséges szereznie a vizsgáztatás folyamatával kapcsolatban.

Javaslatunk szerint a szakoktatóknak/mestereknek a saját maguk által oktatott részzakma vizsgáztatását legalább egyszer személyesen szükséges megtekinteniük (értelemszerűen nem a saját tanulójuk vizsgáját) azelőtt, hogy a műhelyiskola programban dolgozni kezdenek. A mentoroknak is szükségük van saját élményű megélésre, de az ő esetükben elégséges egy ilyen vizsgát megtekinteni, de ajánlottan az összes olyan vizsgát, melyre az általuk mentorált tanulók részzakmájuk megszerzése miatt jelentkezhetnek.

A vizsgára való felkészítés szakmai része egyértelműen a szakoktató/mester felelőssége, a vizsgán való megjelenés, viselkedés és a tanuló stresszmenedzsmentje pedig a mentor felelőssége, a vizsga előtti hetek a vizsgára való specifikus felkészítésről kell, hogy szóljanak.

Azok a tanulók, akik sikeresen teljesítették a projektvizsgát, a részzakma megszerzéséről kiállított szakmai bizonyítvány államilag elismert alapfokú végzettséget és szakképesítést tanúsít és legalább egy munkakör betöltésére képesít.